

TERÀPIA OCUPACIONAL I ENSENYAMENT

Un document elaborat per

COTOC

Col·legi de Terapeutes
Ocupacionals de Catalunya

Document elaborat per les següents terapeutes ocupacionals especialitzades en l'àmbit de la infància:

Maria Baladas

Imma Costa

Meritxell Gimeno

Estela Medina

Sarah Mir

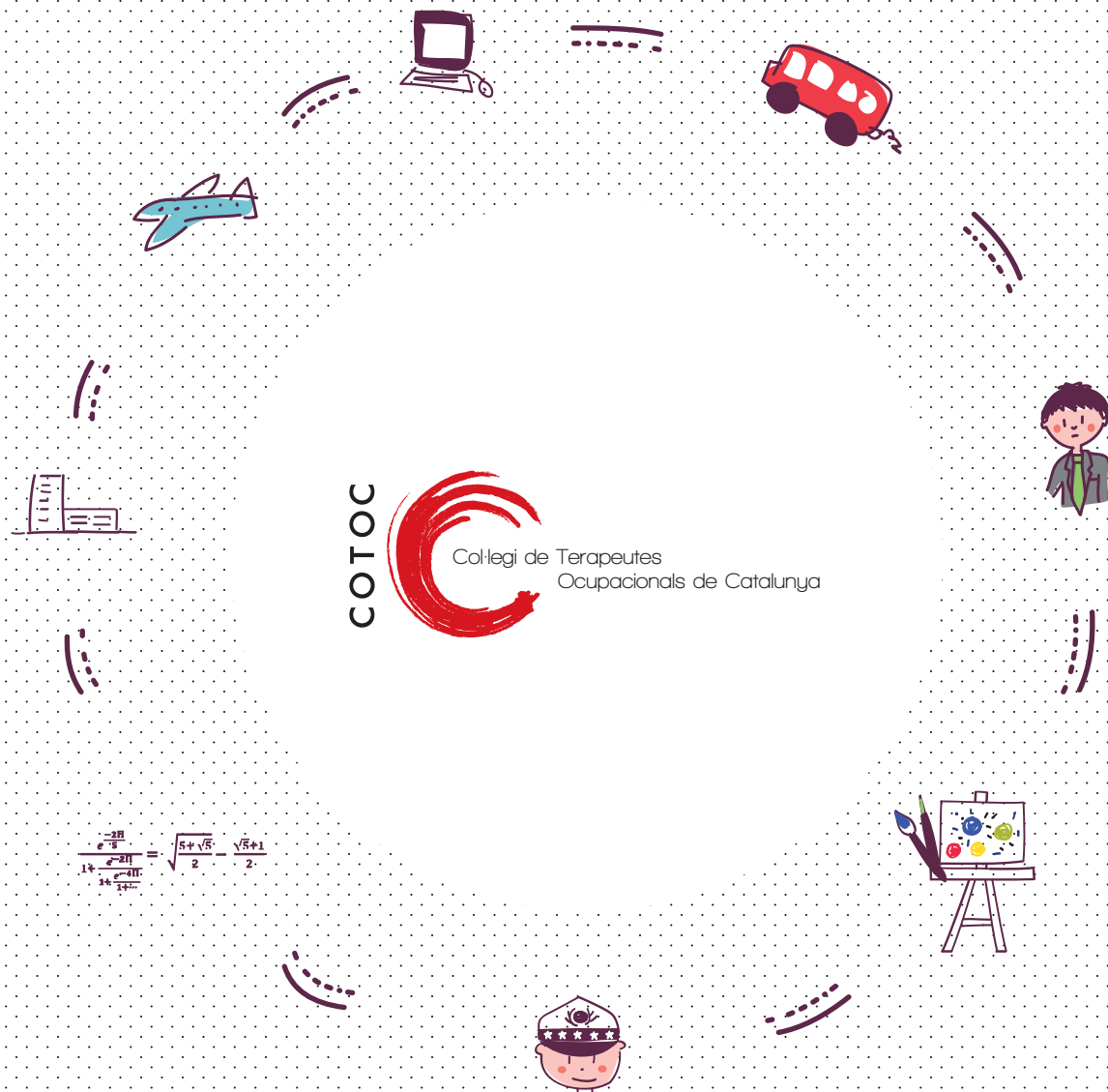
Estefanía Montiel

Mireia Pina

Elisabet Torrents

Coordinat per la **Sra. Maria Baladas**, vocal de competències professionals del Col·legi de Terapeutes Ocupacionals de Catalunya (COTOC):

Barcelona, Juliol de 2017

COTOC

Col·legi de Terapeutes
Ocupacionals de Catalunya

$$\frac{\frac{-2i}{e^{-2i}}}{13 \frac{e^{-4i}}{1+i}} = \frac{\sqrt{5+\sqrt{5}}}{2} - \frac{\sqrt{5+1}}{2}$$

Índex

1. Introducció	5
2. Marc legislatiu	6
3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola	9
4. Experiències internacionals	18
5. Conclusions	23
6. Referències bibliogràfiques	24

1. Introducció

El projecte que presentà la Generalitat de Catalunya l'any 2015, *De l'escola inclusiva al sistema inclusiu*, es fonamenta en dos principis generals que inspiren el sistema educatiu de Catalunya (Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació): la inclusió escolar i la cohesió social. Aquests se sustenten en el reconeixement internacional sobre el fet que l'educació inclusiva és un pilar fonamental per promoure la inclusió social de totes les persones en tots els àmbits de la vida, des de la infància fins a la vellesa.

En coherència amb les recomanacions europees i internacionals, la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, exposa la necessitat d'adequar l'activitat educativa per atendre la diversitat dels alumnes i assolir una igualtat d'oportunitats més gran. Aquesta recomanació s'adiu completament amb les bases teòriques de la teràpia ocupacional, l'objecte d'estudi de la qual és l'activitat significativa com a facilitadora de participació i autonomia de la persona, així com la seva inclusió en els diferents entorns amb què es relaciona.

Per aquest motiu, la vocalia de competències professionals del Col·legi de Terapeutes Ocupacionals de Catalunya (COTOC) ha coordinat l'elaboració d'aquest document tècnic que recull les competències i funcions del terapeuta ocupacional a l'escola, amb la col·laboració d'un grup de terapeutes ocupacionals expertes en aquest àmbit.

Aquest document està estructurat en cinc apartats. En primer lloc, el marc legislatiu; en segon lloc, les funcions del terapeuta ocupacional en relació amb l'alumnat, el context escolar, les famílies i el context comunitari; seguidament es presenta un recull d'experiències internacionals en aquest àmbit; i en darrer lloc, les conclusions extretes d'aquest treball.

2. Marc legislatiu

La teràpia ocupacional és una professió sanitària regulada per la Llei 44/2003, de 21 de novembre, d'ordenació de les professions sanitàries (LOPS). En concret, l'article 7.2 c) de la LOPS estableix que el terapeuta ocupacional és aquell professional amb la titulació de diplomat universitari en Teràpia Ocupacional (avui Grau en Teràpia Ocupacional) que té com a funció "la aplicació de tècniques y la realización de actividades de carácter ocupacional que tiendan a potenciar o suplir funciones físicas o psíquicas disminuidas o perdidas, y a orientar y estimular el desarrollo de tales funciones".

L'Ordre CIN/729/2009, de 18 de març, per la qual s'estableixen els requisits per a la verificació dels títols universitaris oficials que habiliten per a l'exercici de la professió de teràpia ocupacional, publicada al BOE número 73 de 26 de març de 2009, estableix en l'annex les competències que adquireixen els titulats universitaris en el Grau de Teràpia Ocupacional relatives a la professió i al seu exercici:

- Conèixer i comprendre els coneixements mèdics, quirúrgics i psiquiàtrics aplicables a l'ésser humà en tots els moments del cicle vital, des de la infància fins la vellesa, que capacitin per avaluar, sintetitzar i aplicar tractaments de teràpia ocupacional.
- Conèixer i comprendre els coneixements de pedagogia, psicologia i psicopatologia aplicables a l'ésser humà en tots els moments del cicle vital de manera que capacitin per avaluar, sintetitzar i aplicar tractaments de teràpia ocupacional.
- Conèixer i comprendre el procés fisiopatològic en tots els moments del cicle vital [...] identificant els problemes i aspectes preventius i clínics, de la persona, tant en la salut com en la malaltia.
- Conèixer i comprendre els antecedents històrics, fonaments teòrics i principis metodològics: aspectes filosòfics, marcs de referència teòrics, models, tècniques, avaluacions, i valoracions de teràpia ocupacional necessaris per reconèixer i interpretar els processos de funció-disfunció ocupacional.
- Comprendre les diferents teories del funcionament, l'autonomia personal, l'adaptació funcional de l'entorn i a l'entorn, així com els models d'intervenció en teràpia ocupacional, i transferir-los a la pràctica professional quotidiana.
- Promoure la salut i prevenir la discapacitat, adquirir o recuperar l'acompliment ocupacional necessari en cada etapa del cicle vital per arribar a la independència i l'autonomia en les àrees de l'acompliment ocupacional d'aquelles persones que pateixen situacions de risc, dèficits orgànics, limitació en l'activitat i la participació i/o marginació social.
- Dur a terme un tractament adequat, respectant les diferents fases i principis bàsics, a través d'ocupacions terapèutiques i basat en coneixements relacionats com la ciència de l'ocupació, en les diferents àrees de l'acompliment ocupacional, analitzant els components de l'acompliment i els diferents entorns i contextos existents.

- Conèixer, comprendre i aplicar els fonaments de l'autonomia personal en les activitats de la vida diària amb i sense adaptacions i/o productes de suport en el cicle vital.
- Analitzar l'ocupació en teràpia ocupacional i la seva utilització terapèutica en el cicle vital.
- Aplicar l'activitat significativa, l'estudi ergonòmic, les noves tecnologies i la tecnologia existents en teràpia ocupacional en el cicle vital.
- Conèixer i comprendre els coneixements de teràpia ocupacional per a la integració de l'individu en el seu entorn al llarg del cicle vital.
- Treballar en col·laboració amb els individus i grups amb la finalitat de participar activament en l'ocupació, a través de la promoció de la salut, la prevenció, la rehabilitació i el tractament.
- Apreciar i respectar les diferències individuals, les creences culturals, els costums i la seva influència en l'ocupació i la participació.

A Catalunya, les universitats on s'imparteixen els estudis de Grau en Teràpia Ocupacional són: l'Escola Universitària d'Infermeria i Teràpia Ocupacional (EUIT), centre adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona, i la Facultat de Ciències de la Salut i el Benestar de la Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya.

L'àmbit d'intervenció del terapeuta ocupacional és molt ampli, ja que pot atendre qualsevol individu, grup o comunitat amb dificultats en l'acompliment ocupacional. Aquest fa referència al procés motor, sensorial, perceptiu, cognitiu i relacional del fer en el desenvolupament de les activitats quotidianes. Comprèn la ideació, la planificació i l'execució de l'activitat. Es tracta d'un concepte que es pot utilitzar en l'àmbit general, assenyalant la manera com el subjecte es vincula amb la seva activitat quotidiana, o bé en l'àmbit específic, fent referència a l'anàlisi d'una activitat concreta.

Es desprèn del concepte d'ocupació i guia el raonament clínic del terapeuta ocupacional.

En l'àmbit escolar, la finalitat del terapeuta ocupacional és garantir que l'alumne amb necessitats específiques de suport educatiu tingui les mateixes oportunitats d'accés a la participació escolar i social, utilitzant l'activitat significativa com a mitjà i com a fi del tractament, afavorint el desenvolupament o rehabilitant capacitats psicomotrius, sensorials, cognitives i socials, adaptant l'activitat, dissenyant i entrenant noves habilitats o modificant l'entorn.

Els terapeutes ocupacionals, a partir de l'anàlisi de les activitats bàsiques, escolars i de lleure que es desenvolupen en el context educatiu i del coneixement de les interaccions persona-ocupació-entorn, tenen una visió única dels alumnes que facilita el procés d'ensenyament-aprenentatge, del qual l'alumne és protagonista.

2. Marc legislatiu

En aquests moments, la legislació catalana vigent no preveu expressament que els terapeutes ocupacionals puguin intervenir en l'àmbit educatiu com a personal d'atenció directa no docent. Tanmateix, en altres comunitats autònomes, aquest fet és una realitat.

En concret, al País Basc ja fa anys que el sistema educatiu compta amb la figura del terapeuta ocupacional dins del personal especialitzat itinerant, que es regeix per l'article 50 del *Decreto 118/1998, de 23 de junio, de ordenación de la respuesta educativa al alumnado con necesidades educativas especiales, en el marco de una escuela comprensiva e integradora*, on s'estableix que: «El Departamento de Educación, Universidades e Investigación podrá disponer de un conjunto de profesionales especializados itinerantes para la atención del alumnado con necesidades educativas especiales: logopedas; profesorado de audición y lenguaje; fisioterapeutas; terapeutas ocupacionales; profesorado de apoyo a la integración escolar de alumnado deficiente visual y otros profesionales en función de las necesidades educativas de la zona».

Actualment, el sistema educatiu basc compta amb terapeutes ocupacionals.

D'altra banda l'Ajuntament de Tres Cantos de Madrid compta amb cinc centres educatius amb aules TEA (Trastorn de l'Espectre Autista), en les que es realitzarà una avaluació dels alumnes i es planificarà la intervenció del terapeuta ocupacional perquè s'ha demostrat que aquest recurs afavoreix l'aprenentatge dels infants amb trastorn de l'espectre autista.

Més endavant s'exposa la situació del terapeuta ocupacional a escala internacional.

“ **Al País Basc ja fa anys que el sistema educatiu compta amb la figura del terapeuta ocupacional dins del personal especialitzat itinerant.** ”

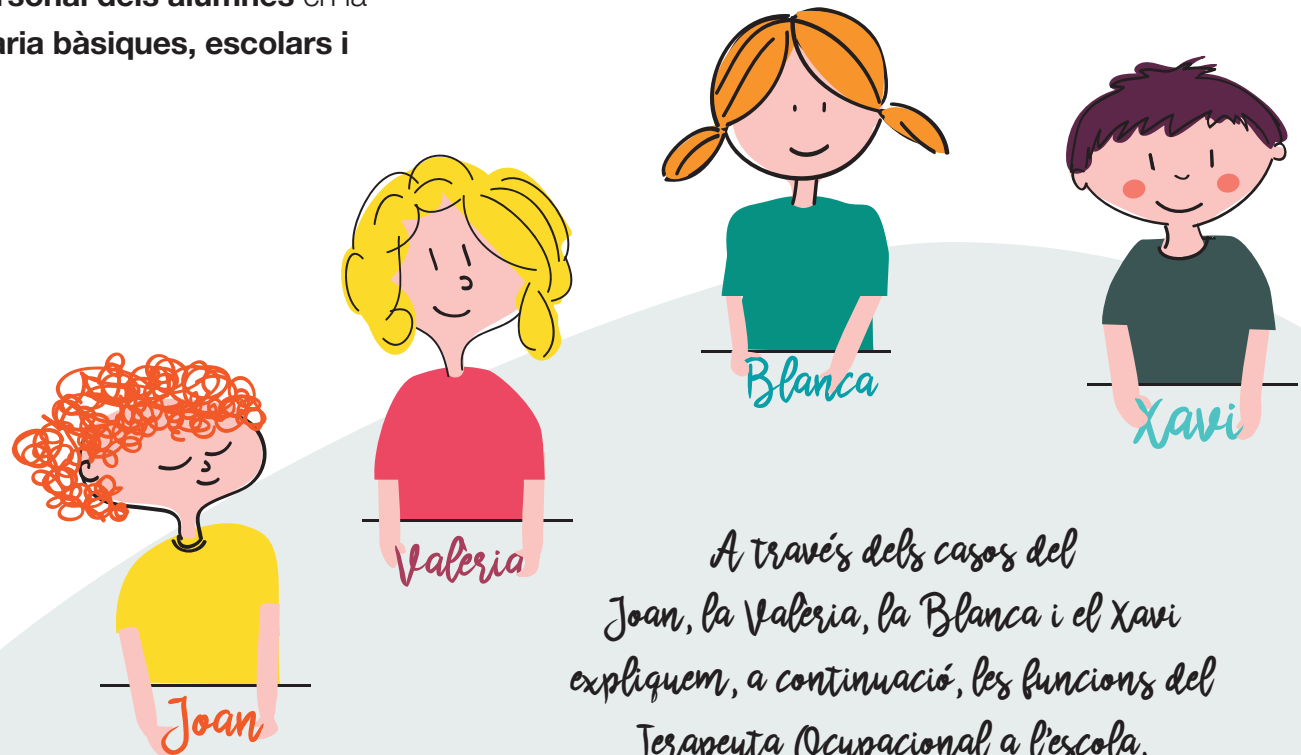
“ **L'Ajuntament de Tres Cantos de Madrid compta amb cinc centres educatius amb aules TEA, en les que es realitzarà una avaluació dels alumnes i es planificarà la intervenció del terapeuta ocupacional.** ”

3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola

- * El terapeuta ocupacional és **un professional sanitari que exerceix la seva professió dins de l'àmbit educatiu**, com a professional qualificat d'atenció educativa no docent.

La **funció principal** del terapeuta ocupacional a l'escola és vetllar per la cerca i l'assoliment de **l'autonomia personal dels alumnes** en la realització de les **activitats de la vida diària bàsiques, escolars i de lleure**.

3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola

Funcions en relació amb l'alumnat:

En l'avaluació:

- Valorar les necessitats ocupacionals i els interessos de cada alumne i del grup classe, per tal de facilitar la tasca educativa.
- Explorar les àrees ocupacionals: activitats de la vida diària bàsiques, activitats escolars i activitats de lleure i joc dins de l'escola.
- Avaluar les habilitats funcionals dels alumnes, tant a l'aula com en altres zones de l'escola (pati, menjador escolar).
- Participar en l'avaluació inicial i en les de seguiment a través del perfil psicomotor i ocupacional, i determinar el nivell de participació de cada alumne.

En el tractament i el seguiment escolar:

- Participar en la elaboració del pla d'estudis o de suport que requereix un alumne, tenint en compte el seu perfil ocupacional, que inclou les necessitats i fortaleces per participar en les activitats quotidianes.
- Col·laborar en el procés d'inserció laboral i el projecte de vida dels alumnes d'últim cicle.
- Fer ús de l'activitat significativa per tal de millorar les habilitats motores, sensorials, perceptives, cognitives i relacionals dels alumnes.
- Graduar i adaptar l'activitat escolar per tal de garantir el màxim grau d'autonomia d'acord amb les habilitats funcionals dels alumnes.
- Valorar, prescriure i assessorar diferents productes de suport que promoguin l'autonomia dels alumnes, millorin l'execució de les tasques i previnguin majors dificultats.
- Dissenyar i elaborar fèrules per tal de millorar, compensar o prevenir riscos en la funcionalitat.
- Identificar barreres arquitectòniques i dur a terme adaptacions que garanteixin el nivell màxim de participació dels alumnes.
- Adaptar el mobiliari i l'equipament, segons el desenvolupament psicomotor i sensorial de cada alumne.

Exemple 1: Joan

El Joan no porta els deures enllestits quan els hi demanen perquè no fa un bon ús de l'agenda, no s'entén la seva pròpia lletra i perd les fitxes dels deures.

Quines necessitats observem en l'infant?

El Joan necessita aprendre a organitzar-se de manera autònoma i millorar la seva lletra.

Objectius que cal treballar

Portar l'agenda amb totes les tasques per fer, anotades el dia que correspon i mantenir la carpeta ordenada.

Millorar la prensió en agafar el llapis i la postura en l'activitat d'escriure.

Mesures indicatives: què es farà i qui ho farà?

El terapeuta ocupacional buscarà amb el Joan estratègies que l'ajudin a organitzar-se: punt de llibre, fulls de colors, gomets, classificadors, etc.

El terapeuta ocupacional informarà el mestre de les adaptacions i la graduació del suport que necessita.

El terapeuta ocupacional avaluarà la postura del Joan durant l'activitat d'escriure per tal de valorar la prescripció d'un adaptador i/o realitzar modificacions a la taula i la cadira.

El terapeuta ocupacional dissenyarà activitats per tal de treballar la motricitat fina del Joan.

Recursos (incloent-hi la freqüència)

El terapeuta ocupacional treballarà en col·laboració amb el mestre per establir, controlar i revisar les estratègies donades.

El terapeuta ocupacional treballarà amb el Joan un cop a la setmana fins a aconseguir l'objectiu proposat.

3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola

Funcions en relació amb el context educatiu:

- Contribuir al projecte educatiu de l'escola.
- Coordinar-se amb l'equip educatiu i psicopedagògic de l'escola amb la finalitat d'avaluar, revisar i supervisar el projecte curricular.
- Conèixer les competències, els objectius i els continguts curriculars, així com els criteris d'avaluació de l'alumnat amb necessitats educatives especials per assolir el currículum.
- Col·laborar amb l'equip d'assessorament psicopedagògic (EAP) en la realització de l'avaluació psicopedagògica de l'alumne amb necessitats educatives especials. L'especialitat del terapeuta ocupacional dins de l'equip serà avaluar el nivell d'autonomia funcional de l'alumne, les adaptacions que requereix per accedir al currículum i les barreres arquitectòniques que dificulten l'accés de l'alumnat a l'escola.
- Participar en l'elaboració dels plans individualitzats (PI) dels alumnes, assessorant en les adaptacions metodològiques que es poden dur a terme, tot valorant acuradament els components que afavoreixen o interfereixen en l'acompliment escolar.
- Dur a terme un seguiment de les adaptacions curriculars o metodològiques de l'aula i d'altres zones de l'escola.
- Assessorar i orientar l'equip docent en relació amb els aspectes de l'acompliment ocupacional de l'alumnat.

Avaluar:

1. L'entorn físic amb l'objectiu de fer les modificacions, adaptacions i assessorament en productes de suport necessaris perquè els alumnes puguin desenvolupar-se amb la màxima autonomia.
  2. Els entorns externs on els alumnes duen a terme activitats educatives (piscina, excursions, colònies...) per tal de garantir l'accessibilitat i la participació de tots els alumnes.
- Adaptar el mobiliari i els utensilis que empren alumnes: mobiliari (taula, cadira, pissarra, penjador, etc.), material escolar (tisores, llapis, llibretes, ordinadors), estris per a les activitats de la vida diària bàsica (roba, coberts, gots, raspall de dents, etc.) i adaptació de joguines.
  - Coordinar la gestió de material tècnic i de productes de suport de l'escola (fèrules, , commutadors, cobertors per al teclat, caminadors, cadires de rodes, etc.).
  - Coordinar i formar el personal de suport en les adaptacions i els productes de suport relacionats amb les activitats de la vida diària.
  - Fomentar estils de vida saludables en relació amb l'alimentació, el joc i el temps lliure de l'alumnat.

Exemple 2: Valèria

La Valèria no pot desplaçar-se sola per l'escola ni participar en espais de joc perquè presenta mobilitat reduïda.

Quines necessitats observem en l'infant?

La Valèria necessita desplaçar-se de manera autònoma.

Objectius que cal treballar

Accedir al bany i fer la transferència de la cadira de rodes al wc de manera autònoma.

Accedir al pati i a la classe d'educació física.

Mesures indicatives: què es farà i qui ho farà?

El terapeuta ocupacional adaptarà l'accès al bany perquè la Valèria hi pugui accedir sense ajuda.

El terapeuta ocupacional farà l'entrenament amb la Valèria perquè faci les transferències de forma segura fent ús de les adaptacions.

El terapeuta ocupacional assessorarà els professionals que intervenen durant l'estona de pati sobre activitats que fomentin el joc cooperatiu.

El terapeuta ocupacional adaptarà l'activitat de les sessions d'educació física on participa la Valèria.

Recursos (incloent-hi la freqüència)

El terapeuta ocupacional valorarà les barreres arquitectòniques i possibles adaptacions per fer una escola accessible.

El terapeuta ocupacional assessorarà i entrenarà amb el tutor, el vetllador i el monitor de menjador de la Valèria la manera més òptima de realitzar les transferències.
El terapeuta ocupacional treballarà amb la Valèria un cop a la setmana fins a aconseguir l'objectiu proposat.

El terapeuta ocupacional es reunirà un cop al mes amb els professionals que intervenen al pati i amb el professor d'educació física.

3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola

Funcions en relació amb el context familiar:

- Involucrar els pares en el plantejament terapèutic.
- Assessorar i acompanyar la família en les activitats bàsiques, escolars i de lleure del seu fill.
- Assessorar en les activitats extraescolars o de lleure en relació amb les característiques i interessos de l'alumne.
- Modificar o adaptar el domicili de l'alumne si ho requereix.

Exemple 3: Blanca

La Blanca presenta dificultats per relacionar-se amb els nens de la seva edat.

Quines necessitats observem en l'infant?

La Blanca presenta dificultats per relacionar-se amb els nens de la seva edat.

Objectius que cal treballar

Augmentar l'interacció amb el seu grup classe.

Jugar amb els nens de la classe a l'hora del pati i en les sessions d'educació física.

Mesures indicatives: què es farà i qui ho farà?

El terapeuta ocupacional facilitarà la relació amb els seus iguals dins de l'aula, fomentant activitats cooperatives i la descoberta d'interessos comuns.

El terapeuta ocupacional valorarà amb la família l'extraescolar més adient tenint en compte les característiques de la Blanca.

El terapeuta ocupacional treballarà juntament amb la família per tal d'escollir activitats d'oci per fer el cap de setmana, com per exemple el Cau.

El terapeuta ocupacional assessorarà els professionals que intervenen durant l'estona de pati sobre activitats que fomentin el joc cooperatiu.

Recursos (incloent-hi la freqüència)

El terapeuta ocupacional plantejarà un seguit d'actuacions a l'aula per fomentar la relació amb els seus iguals: ubicació a l'aula, encàrrecs, activitats segons interessos comuns, etc.

El terapeuta ocupacional es coordinarà una vegada al trimestre amb els professionals de l'extraescolar.

La família rebrà suport del terapeuta ocupacional un cop al mes.

3. Funcions del terapeuta ocupacional a l'escola

Funcions en relació amb el context comunitari:

- Acompanyar en la transició a la vida adulta.
- Avaluar les competències i els interessos formatius i laborals de l'alumne.
- Orientar i entrenar les habilitats requerides per fer ús dels recursos comunitaris (fer la compra, anar amb transport públic, anar al cinema, etc.).
- Orientar i entrenar les habilitats requerides per a la recerca de feina.
- Proporcionar coneixements i entrenar les habilitats tècniques enfocades a una activitat professional concreta.
- Orientar i acompanyar l'alumne i la seva família en l'accés als estudis postobligatoris, superiors o universitaris per garantir la igualtat d'oportunitats.

Exemple 4: Xavi

El Xavi aquest any acabarà l'ESO i no sap què fer el pròxim curs.

Quines necessitats observem en l'infant?

Al Xavi li és difícil identificar els seus interessos formatius i laborals.

Objectius que cal treballar

Identificar les assignatures que el motiven i els interessos laborals, tenint en compte les seves competències.

Escollir una via de formació pel pròxim curs.

Mesures indicatives: què es farà i qui ho farà?

El terapeuta ocupacional i el tutor valoraran les competències del Xavi al llarg del curs escolar.

El terapeuta ocupacional li administrarà qüestionaris volicionals per tal d'identificar els interessos formatius i laborals del Xavi.

El terapeuta ocupacional acompanyarà el Xavi en la redefinició del seu projecte de vida: en la recerca de les diferents opcions de formació professional i de modalitat de batxillerat i en l'elecció formativa/educativa.

Recursos (incloent-hi la freqüència)

El terapeuta ocupacional es reunirà amb el tutor del Xavi un cop al mes.

El terapeuta ocupacional treballarà amb el Xavi fent sessions grupals i individuals, un cop a la setmana.

Si el terapeuta ho considera necessari treballarà en el context real: instituts més propers del domicili, biblioteques, centres formatius, etc.

El terapeuta ocupacional assessorarà la família sobre com acompanyar el Xavi en aquest procés.

4. Experiències internacionals

GRAN BRETANYA

A la Gran Bretanya es preveu la figura del terapeuta ocupacional en tres grans nivells dins de les àrees de salut, serveis socials, educació, voluntariat i sanitat pública (Arbesman et al., 2013):

1. Programes universals: dissenyats per a tots els infants i joves. A continuació s'enumeren alguns dels exemples més rellevants:

- Un enfocament «d'escola completa» en què el terapeuta ocupacional comparteix coneixements i eines amb l'equip de l'escola per millorar el compromís i la participació dels infants en les ocupacions escolars (Hutton, 2009).
- Intervenció en l'escriptura a l'aula amb un enfocament de col·laboració entre el terapeuta ocupacional i el mestre. Un programa d'escriptura co-taught (coimpartida) ha demostrat una millora en la llegibilitat, rapidesa i fluïdesa en l'escriptura dels infants (Casey-Smith et al., 2012).
- Promoció de l'elecció d'un estil de vida saludable i del compromís amb ocupacions significatives i satisfactòries. Els terapeutes ocupacionals contribueixen significativament en problemàtiques com l'obesitat (Reingold i Jordan, 2013, Orban et al., 2014, i Moll et al., 2015).

2. Serveis selectius o dirigits: dissenyats per donar suport a infants i joves que tenen risc de patir problemes de salut. A continuació s'enumeren alguns dels exemples més rellevants:

- Programes de teràpia ocupacional per desenvolupar les habilitats socials. Es va trobar que la intervenció de la teràpia ocupacional basada en el role play (joc de rol) va millorar les habilitats socials d'adolescents dins l'espectre autista (Gutman et al., 2012).
- El suport de terapeutes ocupacionals en l'adaptació de les tasques escolars. Per exemple, donar suport als mestres en l'adaptació dels reptes motors de les tasques escolars i permetre una major participació d'infants i joves amb trastorn de desenvolupament de la coordinació en la seva vida escolar (Missiuna et al., 2012).

3. Serveis intensius o especialitzats: dirigits a infants i joves amb dificultats físiques, emocionals, conductuals o d'aprenentatge, que impacten en la seva participació en les diferents àrees ocupacionals. A continuació s'enumeren alguns exemples:

- Intervenció individualitzada per ensenyar estratègies cognitives per donar suport en l'acompliment reeixit (Missiuna et al., 2010).
- Enfocaments d'entrenament a les famílies per millorar la participació d'infants dins l'espectre de l'autisme en les seves ocupacions escollides (Dunn et al., 2012).
- Programes individualitzats d'habilitats motrius (Sakzewski et al., 2014 i Gelkop et al., 2015).
- Un model innovador que disposa d'un servei de teràpia ocupacional escolar a infants amb trastorn del desenvolupament motor va demostrar un benefici econòmic per a l'administració (CanChild Centre for Disability Research, 2012 i Missiuna et al., 2012).

CANADÀ

La prestació de serveis de teràpia ocupacional a estudiants dins del sistema educatiu continua creixent a l'àrea de la pràctica pediàtrica a Ontario, a través de l'School Health Support Services (SHSS) Programme i en altres llocs del Canadà i els Estats Units sota diversos models de prestació de serveis i finançament.

Al Canadà, diversos autors parlen de la diferència que marca el terapeuta ocupacional en l'àmbit educatiu. L'evidència referma l'efectivitat de la teràpia ocupacional en l'àmbit escolar en l'assoliment d'objectius i en el desenvolupament d'habilitats en àrees subjacents, així com també l'acompliment escolar de l'alumnat.

A continuació, es presenten diversos estudis duts a terme per demostrar l'efectivitat de la intervenció de la teràpia ocupacional en l'entorn educatiu:

Estudis referits a la intervenció directa individualitzada:

- En un estudi (Palisano, 1989) es va trobar que els infants dels dos grups que havien rebut intervenció de teràpia ocupacional van millorar en avaluacions estandarditzades en habilitats de motricitat gruixuda, fina, integració visuomotora i habilitats visuoperceptives. Aquestes habilitats són necessàries per a un acompliment escolar adequat en les àrees de lectura, escriptura,

matemàtiques, manipulació d'estris (p. ex., tisores o retoladors) i l'acompliment en educació física.

- En un altre estudi (King et al., 1999) es va veure que la millora en les proves estandarditzades va ser clínicament significativa en l'àrea d'orientació de la productivitat a l'escola. La taxa de canvi per als nens que rebien teràpia ocupacional va superar la que s'esperava per causa de la pròpia maduresa, cosa que suggereix que la intervenció de teràpia ocupacional va ser la raó de la millora mesurada. Els objectius de la productivitat eren tots escolarment rellevants per refermar la premissa que la teràpia a l'escola refermaria l'acompliment de l'alumne en el context escolar. Els objectius incloïen copiar de la pissarra, agafar el llapis correctament, l'ús del teclat, retallar, pintar, utilitzar el ratolí de l'ordinador, organitzar l'escriptori i centrar-se en una tasca; tots aquests subjacents i objectius que recolzen l'acompliment acadèmic.

Estudis referits a la intervenció en la lectoescriptura:

- La intervenció de teràpia ocupacional, juntament amb alts nivells de col·laboració amb els mestres, va millorar la llegibilitat de l'escriptura en un grup d'estudiants amb dificultats en l'àrea de lectoescriptura. (Case-Smith, 2002).

- En un altre estudi, els mestres van informar que la intervenció des de la teràpia ocupacional va tenir un efecte positiu en l'autoconfiança per a la producció escrita i en la maduresa de l'expressió escrita (Lockhart & Law, 1994).
- Oliver (1990) va examinar els efectes de la teràpia ocupacional en habilitats de lectoescriptura. Un dels grups involucrats en l'estudi va incloure infants de 5 i 6 anys amb discrepància entre el seu acompliment i quocients d'intel·ligència verbal. Aquest és un perfil típic de molts dels nens derivats a teràpia ocupacional a les escoles. Els resultats van demostrar una millora de 17 mesos en lectoescriptura durant l'any. Aquest estudi referma el valor de la intervenció precoç de la teràpia ocupacional amb nens amb retard en lectoescriptura.

Estudis referits a l'assessorament a l'equip docent:

- Un estudi fet per Dunn (1990) va trobar que la intervenció directa de la teràpia ocupacional conjuntament amb les consultes de col·laboració entre el terapeuta ocupacional i el mestre (assessorament) eren efectives, quan s'intervenien en estudiants amb problemes de desenvolupament en l'assoliment dels objectius identificats en el seu pla educatiu individualitzat. L'assessorament és vist pels mestres com

CANADÀ

un element important en la contribució del terapeuta ocupacional, més que la intervenció directa per si sola.

- En un altre estudi (King et al., 1999), tant els pares com els mestres van informar d'un alt grau de satisfacció amb els serveis proporcionats pel terapeuta ocupacional, fet que referma l'ús d'un model que combina assessorament (consulta col·laborativa) i la intervenció directa.
- Un estudi dut a terme a Ontario (Fairbairn i Davidsons, 1993) va examinar el que els mestres reben, necessiten i esperen dels terapeutes ocupacionals. Els mestres van trobar-los experts, que ajuden i proveïdors de programació pràctica, exercicis físics i equipament adaptat. El 89% va informar que els programes de teràpia ocupacional van millorar l'habilitat dels alumnes d'aprendre i el 80% va dir que els terapeutes ocupacionals eliminen problemes que interferien amb l'habilitat de l'infant d'aprofitar la instrucció. El 82% dels mestres va indicar que els terapeutes ocupacionals podien proveir informació mèdica, física i de desenvolupament en termes escolars rellevants. El 79% creia que els terapeutes ocupacionals són capaços de traduir informació d'assessorament en programació rellevant i el 96% creia que els terapeutes ocupacionals mantenien un lloc distintiu en el context educatiu. Al voltant del 60% dels mestres va identificar les habilitats motrius,

les habilitats psicosocials, l'assessorament de les necessitats de l'alumne, les habilitats de la vida diària, les habilitats sensoriomotrius, les necessitats d'equipament i el manteniment de la participació dels pares com a àrees en les quals els terapeutes ocupacionals podien ajudar.

Estudis referits a la intervenció amb la família:

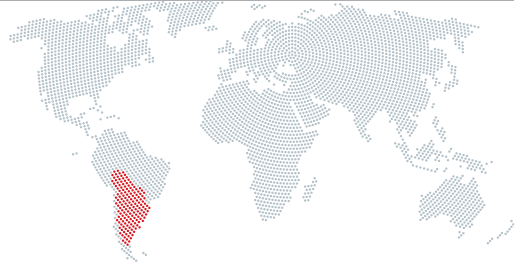
- A un estudi realitzat (Niehues et al., 1991), els resultats van indicar que la teràpia ocupacional juga un paper molt important reenquadrant la visió dels pares i els mestres en relació amb les discrepàncies entre el rendiment dels alumnes a l'escola i les expectatives que s'hi havien posat. És a dir, el terapeuta ocupacional, gràcies a la seva formació i a la mirada holística envers l'infant, pot tenir una visió més objectiva i fer de pont entre la part educativa i de salut de l'infant. Això va permetre una visió més positiva de l'estudiant i va proporcionar una base per desenvolupar noves estratègies per part dels pares i mestres més efectives amb els alumnes.

En resum, l'evidència científica confirma l'efectivitat de la teràpia ocupacional en el context escolar amb alumnes que experimenten desafiaments d'acompliment ocupacional.

L'evidència presentada, relacionada amb una varietat de diagnòstics i necessitats, inclou alumnes amb trastorns físics, trastorns de desenvolupament de la coordinació, dificultats de motricitat fina, retards de desenvolupament i trastorns d'aprenentatge.

¹ Sahagian, S. (2003). Effectiveness of Occupational Therapy In the School Environment. Canchild. Recuperat de: <https://www.canchild.ca/en/resources/201-effectiveness-of-occupational-therapy-in-the-school-environment>

ARGENTINA

El 2003², atès el canvi de paradigma observat en l'educació especial a l'Argentina, es va veure la necessitat de revisar els rols dels integrants de l'equip transdisciplinari de les escoles d'educació especial. En relació amb el rol de terapeuta ocupacional es va considerar:

Relacionat amb l'alumne:

- Participar amb la resta de l'equip en l'avaluació i determinació de les NEE, definint el perfil psicomotor, ocupacional i la funcionalitat de cadascun dels alumnes.
- Participar en l'elaboració del PEI³, el PCI⁴ i el PCA⁵.
- Participar de forma transdisciplinària en l'elaboració de les adaptacions curriculars en l'àmbit institucional, d'aula i individual, en les vies d'accés, en el context o en les curriculars pròpiament dites.
- Seleccionar el mobiliari i l'equipament per optimitzar la funcionalitat.
- Dur a terme les adaptacions del mobiliari i l'equipament en funció de l'assoliment de la postura i moviments adequats.
- Participar en el procés d'integració dels alumnes amb NEE a les escoles ordinàries.
- Participar en el procés d'integració o d'inserció laboral i en el seu seguiment.

- Determinar les barreres arquitectòniques per a la seva modificació.

Relacionat amb el context educatiu:

- Avaluar els resultats obtinguts en la implementació dels plans individualitzats de treball i de suport.
- Avaluar cooperativament l'adaptabilitat de la gestió curricular (estratègies d'abordatge, vincles, clima institucional i d'aula, temporalització).

Relacionat amb el context familiar:

- Orientar la família sobre les potencialitats i les funcionalitat del seu fill.
- Orientar la família sobre l'equipament i les adaptacions que puguin afavorir l'acompliment del seu fill en les activitats escolars, les activitats a la llar, les recreatives, les socials i les laborals.
- Informar la família sobre les potencialitats laborals.
- Afavorir la integració dels pares en la dinàmica escolar.

Relacionat amb el context sociocomunitari:

- Participar en activitats de l'atenció primària de salut.

² Disposición N° 15. Dirección de Educación Especial de Argentina, Buenos Aires. (2003). Recuperat de: <http://servicios.abc.gov.ar/lainstitucion/sistemaeducativo/educacionespecial/#>

³ Projecte educatiu institucional

⁴ Projecte curricular institucional

⁵ Projecte curricular de l'alumne

XILE

A Xile, es va dur a terme una revisió⁶ bibliogràfica sobre l'educació inclusiva, la teràpia ocupacional i l'acompliment ocupacional.

La conclusió principal d'aquesta revisió apuntava que la intervenció del terapeuta ocupacional en la interacció amb les persones amb discapacitat en l'educació inclusiva pot contribuir significativament en el desenvolupament satisfactori del rol ocupacional, i promoure l'acompliment ocupacional competent, tot afavorint una àmplia gama d'activitats.

La teràpia ocupacional en l'àrea de l'educació facilita la comprensió del procés d'ensenyament-aprenentatge, que està estretament relacionat amb el coneixement sobre el desenvolupament humà i el seu acompliment ocupacional en tasques rutinàries en el context educatiu (Rocha, Luiz i Zulian, 2003). Oliveira i Castanharo (2008) van demostrar, a través d'una revisió bibliogràfica, la importància de la intervenció de la teràpia ocupacional en el context escolar amb nens que pateixen disturbis i trastorns d'aprenentatge i van proposar la "Medida Canadiense de Desempeño Ocupacional" com a suport per a la intervenció perquè es va verificar que els educadors, els pares responsables i els mateixos alumnes són els principals agents d'aquesta proposta, que, compromesos en el desenvolupament del procés de l'educació

inclusiva, confirmen que el terapeuta ocupacional pot intervenir actuant com a facilitador i així generar una millor interacció entre l'alumne, els seus mestres i les seves famílies; i millorar el benestar emocional de l'infant, ja que en la majoria de casos és motiu d'exclusió en aquest context.

“

La intervenció del terapeuta ocupacional en la interacció amb les persones amb discapacitat en l'educació inclusiva pot contribuir significativament en el desenvolupament satisfactori del rol ocupacional.

”

⁶ Costa da Rosa I, Da Silva R, Barbosa Gutierrez Filho PJ, Cascaes da Silva F, Valdivia Arancibia BA. Terapia ocupacional y educación inclusiva: aspectos relacionados al desempeño ocupacional de personas con discapacidad. Rev Chilena de Ter. Ocup. 2014;14(1):123-131.

5. Conclusions

El terapeuta ocupacional en l'àmbit escolar pot contribuir en la millora de l'acompliment ocupacional dels infants, especialment quan es detecten necessitats de suport educatiu. La mirada del terapeuta ocupacional és holística, i aborda la persona, l'ocupació i l'entorn, en coherència amb l'atenció global que proposa el model de l'escola inclusiva, en què tots els alumnes i famílies tenen cabuda.

La nostra àrea de coneixement específic és l'anàlisi de l'activitat, la construcció del perfil ocupacional i la intervenció dirigida a l'augment de la participació significativa en les activitats quotidianes.

La participació del terapeuta ocupacional en l'avaluació funcional de les necessitats de suport educatiu dels alumnes, així com en la planificació d'adaptacions i activitats terapèutiques, augmenta la qualitat dels centres educatius. Així mateix, la seva col·laboració en la concreció i el seguiment de mesures i suport té un impacte positiu sobre l'acompliment ocupacional dels alumnes dins de l'escola i a la comunitat.

L'evidència internacional ens avala com a professionals facilitadors del procés d'ensenyament-aprenentatge dels nens amb necessitats educatives especials, donant suport a la tasca diària del mestre. A més, es coneix que la intervenció precoç amb teràpia ocupacional redueix els problemes psicomotors, conductuals, acadèmics i de relació. Per tant, la nostra intervenció en l'àmbit escolar ajuda a reduir costos futurs en el sistema educatiu, sanitari i social.

“

La mirada del terapeuta ocupacional és holística, i aborda la persona, l'ocupació i l'entorn, en coherència amb l'atenció global que proposa el model de l'escola inclusiva.

”

6. Referències bibliogràfiques

Arbesman, M. Bazyk, S. Nochajski, S.M. (2013). Systematic review of occupational therapy and mental health promotion, prevention, and intervention for children and youth. *American Journal of Occupational Therapy*, 67(6), 120-130. Recuperat de: <https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1863086>

Hutton, E. (2009). Occupational therapy in mainstream primary schools: an evaluation of a pilot project. *British Journal of Occupational Therapy*, 72(7), 308-313. Recuperat de: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/030802260907200707>

Case-Smith J. Holland, T. Lane, A. White, S. (2012). Effect of a co-teaching handwriting program for first graders: one-group pretest-posttest design. *American Journal of Occupational Therapy*, 66(4), 396-405. Recuperat de: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4234841/>

Reingold, FS. Jordan, K. (2013). Obesity and occupational therapy. *American Journal of Occupational Therapy: supplement*, 67(6), S39-S46.

Orban, K. Edberg, AK. Thorngren-Jerneck, K. Önnarfält, J. Erlandsson, LK. (2014). Changes in parents' time use and its relationship to childhood obesity. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 34(1), 44-61. Recuperat de: <http://portal.research.lu.se/portal/files/3269051/4285698.pdf>

Moll, SE. Gewurtz, RE. Krupa, TM. Law, MC. Lariviere, N. Levasseur, M. (2015). "Do-Live-Well": Canadian framework for promoting occupation, health, and well-being. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 82(1), 9-23. Recuperat de: <https://www.rcot.co.uk/sites/default/files/Adult%20Mental%20Health.pdf>

Gutman, SA. Raphael-Greenfield, EI. Rao, AK. (2012). Effect of a motor-based role-play intervention on the social behaviors of adolescents with high-functioning autism: multiple-baseline single-subject design. *American Journal of Occupational Therapy*, 66(5), 529-537. Recuperat de: <http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=ojot>

Missiuna, C. Pollock, N. Campbell, W. Bennett, S. Hecimovich, C. Gaines, R. Molinaro, E. (2012). Use of the Medical Research Council Framework to develop a complex intervention in paediatric occupational therapy: assessing feasibility. *Research in Developmental Disabilities*, 33(5), 1443-1452. Recuperat de: <https://pdfs.semanticscholar.org/2c8c/c7e4e8dc630f5ccff88d20911a6f035eb577.pdf>

Missiuna, C. DeMatteo, C. Hanna, S. Mandich, A. Law, M. Mahoney, W. Scott, L. (2010). Exploring the use of cognitive intervention for children with acquired brain injury. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 30(3), 205-219. Recuperat de: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4107752/>

Dunn, W. Cox, J. Foster, L. Mische-Lawson, L. Tanquary, J. (2012). Impact of a contextual intervention on child participation and parent competence among children with autism spectrum disorder; a pretest, post-test repeated-measures design. *American Journal of Occupational Therapy*, 66(5), 520-528. Recuperat de: <https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1851606>

Gelkop, N. Burshtein, DG. Lahav, A. Brezner, A. AL-Oraibi, S. Ferre, CL. Gordon, AM. (2015). Efficacy of constraint-induced movement therapy and bimanual training in children with hemiplegic cerebral palsy in an educational setting. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 35(1), 24-39.

Recuperat de: http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=ot_posters

Sakzewski, L. Gordon, A. Eliasson, ACM. (2014). The state of the evidence for intensive upper limb therapy approaches for children with unilateral cerebral palsy. *Journal of Child Neurology*, 29(8), 1077-1090.

CanChild Centre for Disability Research. (2012). *Partnering for Cchange*. Ontario: McMaster University.

Sahagian, S. (2003). *Effectiveness of Occupational Therapy In the School Environment*. Canchild.

Recuperat de: <https://www.canchild.ca/en/resources/201-effectiveness-of-occupational-therapy-in-the-school-environment>

Palisano, RJ. (1989). Comparison of two methods of service delivery for students with learning disabilities. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 9(3), 79-100.

King, G. McDougall, J. Tucker, MA. Gritzan, J. Malloy-Miller, T. Alambets, P. Cuning, D. Thomas, K. Gregory, K. (1999). An evaluation of functional, school-based therapy services for children with special needs. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 19(2), 5-29.

Case-Smith, J. (2002). Effectiveness of school-based occupational therapy intervention on handwriting. *The American Journal of Occupational Therapy*, 56 (1).

Recuperat de: <https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1869072>

Lockhart, J. Law, M. (1994). The effectiveness of a multisensory writing program for improving cursive writing ability in children with sensorimotor difficulties. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 61(4), 206-214. Recuperat de: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.868.1677&rep=rep1&type=pdf>

Oliver, CE. (1990). A sensorimotor program for improving writing readiness skills in elementary-age children. *The American Journal of Occupational Therapy*, 44(2), 111-116. Recuperat de: <https://ajot.aota.org/Article.aspx?articleid=1879366>

Dunn, W. (1990). A comparison of service provision models in school based occupational therapy services. A pilot study. *The Occupational Therapy Journal of Research*, 10 (5), 300-320. Recuperat de: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/153944929001000505>

6. Referències bibliogràfiques

King, G. McDougall, J. Tucker, MA. Gritzan, J. Malloy-Miller, T. Alambets, P. Cunning, D. Thomas, K. Gregory, K. (1999). An evaluation of functional, school-based therapy services for children with special needs. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 19(2), 5-29.

Fairbairn, ML. Davidson, IFWK.(1993). Teachers' perceptions of the role and effectiveness of occupational therapists in schools. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 60(4), 185-191. Recuperat de: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/000841749306000404>

Niehues, AN. Bundy, AC. Mattingly, CF. Lawlor, MC.(1991). Making a difference: Occupational therapy in the public schools. *The Occupational Therapy Journal of Research*, 11(4), 195-212. Recuperat de: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/153944929101100401>

Disposició N° 15. Direcció de Educació Especial de Argentina, Buenos Aires. (2003).
Recuperat de: <http://servicios.abc.gov.ar/lainstitucion/sistemaeducativo/educacionespecial/#>

Costa da Rosa, I. Da Silva, R. Barbosa, P.J. Cascaes da Silva, F. Valdivia, BA. (2014). Terapia ocupacional y educación inclusiva: aspectos relacionados al desempeño ocupacional de personas con discapacidad. *Revista Chilena de Terapia Ocupacional*. 14 (1). 123-131.

Rocha, EF. Luiz, A. Zulian, MA. (2003). Reflexões sobre as possíveis contribuições da terapia ocupacional nos processos de inclusão escolar. *Revista de Terapia Ocupacional da Universidade de São Paulo*, 14(2), 72-78. Recuperat de: <http://www.revistas.usp.br/rto/article/view/13919>

Oliveira, C. Castanharo, RCT. (2008). O terapeuta ocupacional como facilitador do processo educacional de crianças com dificuldades de aprendizagem. *Cadernos de Terapia Ocupacional da UFSCar*, 16(2), 91-99.

Direcció General d'Educació Infantil i Primària. (2015). De l'escola inclusiva al sistema inclusiu: Una escola per a tothom, un projecte per a cadascú. 1 (1). 1-59.
Recuperat de: <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/inclusio/escola-inclusiva.pdf>

Sahagian, S. (2002). How occupational therapy makes a difference in the school system: A summary of the literature. *CAOT Publications ACE*.
Recuperat de: http://www.skilledkids.com/uploads/8/2/9/2/8292778/occupational_therapy_skills_for_the_job_of_living.pdf

College of occupational therapists. (2014). *Occupational Therapy with Children and Young People*.
Recuperat de: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrador/Mis%20documentos/Downloads/OT-with-children-and-young-people-updated-April2015.pdf>

Polonio, B. Castellanos, MC. Viana, I. (2008). *Terapia Ocupacional en la Infancia. Teoría y práctica*. Madrid: Médica Panamericana.

Álvarez, L. (2010). *Terapia ocupacional en educación. Un enfoque sensorial en la escuela*. Bogota: Universidad Nacional de Colombia.

www.cotoc.cat

Vilapicina 49, baixos / 08031 Barcelona / Tel. 930 08 56 78 / info@cotoc.cat

www.cotoc.cat
